

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-94/16
Београд

дел. бр. 45687 датум: 22.11.2016. год.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА / ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА

Извештај о посети Станици граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“

Београд, новембар 2016. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица „Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре“, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ и просторија у транзитној зони Аеродрома, у коју се смештају лица којима је одбијен улазак у Републику Србију
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања према мигрантима/тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	17. новембар 2016. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Заштитник грађана / НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i> Јелена Јелић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i> Душан Покушевски, <i>Београдски центар за људска права</i> Миlena Ројачи, <i>Преводилац за фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници Станице граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију и ненадзиран разговор са затеченим лицем коме је одбијен улазак у Републику Србију.

1. Увод

Ради праћења поступања према мигрантима, лицима којима је одбијен улазак у Републику Србију и лицима која су изјавила намеру за тражење азила у Републици Србији, НПМ је у претходном периоду обавио три посете Аеродрому „Никола Тесла“, након којих су сачињени извештаји о посетама са препорукама.⁴

На основу информација које су достављене НПМ, да се поједина лица којима је одбијен улазак у Републику Србију већ дуже време налазе у транзитној зони Аеродрома „Никола Тесла“, тим НПМ је 17. новембра 2016. године обавио *ad-hoc* посету.

2. Разговор са службеним лицима и увид у документацију

Према речима командира Станице граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“, једно затечено лице је 31. октобра 2016. године допутовало летом из Истанбула. Лицу је одбијен улазак у Републику Србију, јер су полицијски службеници утврдили да има фалсификовану путну исправу. Том приликом није изразио намеру да тражи азил у нашој земљи, већ је изјавио да је кренуо код брата у Немачку, као и да жели да тражи азил у Немачкој. Након неколико дана, када је требало да буде враћен назад у Истанбул, лице је одбило да се укрца у авион и изразило намеру за тражење азила у Републици Србији. Након тога, полицијски службеници су консултовали надлежно јавно тужилаштво, које их је обавестило да ће, уколико одлучи да уђе у процедуру азила и остане у Републици Србији, против овог лица бити покренут кривични поступак због сумње да је користило фалсификовану путну исправу, као и да ће му у том случају бити одређено задржавање до 48 сати и да ће му бити одузет пасош. Према наводима полицијских службеника, када је лицу предочено да, уколико изрази намеру за тражење азила, неће бити смештен у отворени центар за прихват тражилаца азила, већ да ће против њега бити покренут кривични поступак, као и да ће бити задржан и да ће му бити одузета путна исправа, лице је одустало од изражене намере. Том приликом му је предочено и да ће бити враћен назад у Истанбул.

Увидом у службену белешку Станице граничне полиције бр. 409/16 од 15. новембра 2016. године утврђено је да је тог дана обављен разговор на енглеском језику са лицем које је покушало да уђе у земљу летом из Истанбула 31. октобра 2016. године, али да је улазак одбијен због сумње да је путна исправа коју је лице користило фалсификована. Даље се у белешци наводи да је више пута покушавано да се лице, које је из Ирана дошло у Турску, врати за Истанбул, али да је оно одбијало да уђе у авион. Приликом разговора лице је изразило намеру за тражење азила, али је такође изјавило да жели да отпутује у Немачку. О наведеном случају консултован је основни јавни тужилац, који се изјаснио да би требало да се одреди задржавање, вештачење пасоша и да се лице уз кривичну пријаву доведе у Основно јавно тужилаштво. У службеној белешци је даље наведено да је, након што је ово презентовано лицу, он изјавио да одустаје од намере и да жели назад у Истанбул, као и да ће бити враћено у Турску 17. новембра 2016. године.

Међутим, НПМ је дошао до сазнања да је Станица граничне полиције службено обавештена да је Европски суд за људска права 16. новембра 2016. године усвојио захтев удружења Београдски центар за људска права за одређивање привремене мере и затражио од власти да лице не изручују до 24. новембра 2016. године, као и да до 22. новембра Суду доставе одговоре на питања која су од значаја за поступак. Током посете је утврђено да је лет за Истанбул био планиран за 17. новембар 2016. године у 12:30 часова, а да је званичан имејл са информацијом о привременој мери Државно правобранилаштво – Одељење за заступање пред Европским судом за људска права доставило Управи граничне полиције 17. новембра 2016. године у 10:32 часова, као и да је Управа проследила ову информацију Станици граничне полиције, такође путем имејла, истог дана у 11:50 часова. Имејл није пропраћен телефонским позивом, иако се ради о ствари која је хитна. **Имајући у виду да**

⁴ Извештаји НПМ бр. 71 -13/14 од 3. 4. 2014. год; 71-59/15 од 3. 7. 2015. год. и 281-88/16 од 19. 10. 2016. год.

је постојала велика опасност да се услед недовољно ефикасне размене информација лице и поред донете привремене мере ипак укрца у авион и врати у Турску, НППМ указује да би убудуће надлежни државни органи, када поступају у случајевима који захтевају хитност, требало да унапреде начин размене информација.

3. Разговор тима НППМ са затеченим лицем

Тим НППМ је, уз помоћ преводиоца за фарси (персијски) језик, обавио ненадзиран разговор са странцем коме је одбијен улазак у земљу. Лице је изјавило да је у Србију стигло летом из Истанбула. Наводи да је неколико пута захтевао разговор са командиром, али да му исти није омогућен. Такође, другог или трећег дана од доласка, полицијски службеници су га довели до улаза у авион за Истанбул и уручили му карту, али да је он одбио да се укрца, наводећи да се плаши да се врати, јер ће га Турска изручити Ирану, где му је живот у опасности.

Након што је одбио да се укрца у авион, покушао је да пронађе контакт некога ко би му могао пружити помоћ. Преко свог мобилног телефона пронашао је контакт *UNHCR* и позвао их и затражио помоћ, али му је неко спустио слушалицу, након чега се више нису јављали. Његов брат, који живи у Немачкој, ступио је у контакт са удружењем Београдски центар за људска права. Представник овог удружења контактирао га је телефонским путем, посредством преводиоца за фарси језик. Међутим, како наводи, представници Београдског центра за људска права га нису посетили током боравка на Аеродрому.

Према његовим речима, пре два дана (15. новембар 2016. године) полицијски службеници у цивилу су дошли да разговарају са њим и тражили од њега да попуни формулар са правим подацима о себи. Том приликом је затражило азил и да иде у камп за азиланте. Тада му је предочено да ће бити кривично гоњен због коришћења фалсификоване путне исправе и да ће ићи пред суд и у затвор. Међутим, лице је, током разговора са члановима тима НППМ, истакло да му је боље и у затвору него у просторији у којој се налази и да ни у једном тренутку није одустало од намере да тражи азил. Такође, лице је навело и да није упознато са даљом процедуром, односно да не зна шта ће се даље са њим дешавати.

У погледу услова за боравак у просторији у транзитној зони Аеродрома у коју се смештају лица којима је одбијен улазак у Републику Србију (*у даљем тексту*: просторија), лице је навело да је хигијена јако лоша, да је у просторији хладно и да је дозвољено пушење, што му посебно смета, јер је алергичан на дувански дим. Током његовог боравка у просторији су заједно са њим боравила и лица која пуше, те му је због тога позлило. Том приликом му је пружена лекарска помоћ и дата му је терапија лековима. Поред тога, лице је истакло да му изузетно недостаје сунце, односно боравак на свежем ваздуху.

Током боравка у просторији дозвољено му је да задржи свој лични пртљаг, као и мобилни телефон. Навео је да за сваки оброк добија само мали сендвич⁵ и да је припаднику обезбеђења давао новац (по 10 евра) како би му купио неки већи сендвич из ресторана на Аеродрому. Вода за пиће му је доступна.

Приликом разговора са лицем, тим НППМ је покушао да прича са њим и на енглеском језику, међутим то није било могуће, јер лице јако слабо говори и разуме енглески.

4. Услови у просторији

Током посете, НППМ је уочио да у просторији не постоје никакве брошуре са информацијама и контактима релевантних домаћих и међународних организација које би лицима током боравка у транзитној зони могле пружити помоћ у остваривању њихових права. Такође, у просторији се налазе старе, прилично похабане фотеље, спојене тако да на

⁵ Током обиласка просторије НППМ је утврдио да се у њој налази неколико малих сендвича који се деле у авиону током лета.

њима може да се спава, као и неколико ћебади. Хигијена просторије и мокрог чвора је била задовољавајућа. Купатило је снабдевано убрисима, тоалет папиром и течним сапуном и има топле воде. Просторија није довољно загрејана.

Имајући у виду да наведена просторија не испуњава важеће стандарде, НПМ је у својим ранијим извештајима већ упућивао препоруке за побољшање услова за боравак, а према наводима командира, до почетка следеће године би требало да буде готов пројекат Министарства унутрашњих послова за формирање просторије у складу са стандардима.

Увидом у евиденције које води обезбеђење на Аеродрому, чији припадници непосредно надзиру лица у тој просторији, утврђено је да се води само „дневник рада“, у који припадници обезбеђења уписују битне догађаје током смене: када је преузета смена, бројно стање лица у просторији, број подељених obroка, долазак лекара, време чишћења просторије и слично.

У Извештају о посети из 2015. године НПМ је СГП Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ и Аеродрому „Никола Тесла“ већ упутио препоруку да предузму мере како би се успоставиле и водиле евиденције о лицима која се смештају у просторији Аеродрома, као и о свим битним догађајима, односно чињеницама релевантним за њихов боравак у просторији.

5. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ НПМ

5.1. Ангажовање преводилаца

С обзиром да је утврђено да су наводи службених лица и наводи из службене белешке о постојању намере странца да затражи азил у супротности са наводима странца које је изнео током разговора са члановима тима НПМ, посредством преводиоца, НПМ сматра да то може бити последица отежане комуникације између странца и службених лица и да је у случајевима када постоје језичке препреке за јасну и прецизну комуникацију службеника са странцима потребно ангажовати преводиоца.

ПРЕПОРУКА

Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ ће у случајевима неопходности јасне и прецизне комуникације полицијских службеника са странцима ангажовати преводиоца за језик који та лица разумеју.

Министарство унутрашњих послова ће омогућити ангажовање преводилаца за потребе комуникације полицијских службеника са странцима.

РАЗЛОЗИ

Имигранти лишени слободe би ... требали бити изричито обавештени, без одлагања и на језику који разумеју, о својим правима и поступку који се примењује на њих.

СРТ је уочио да су ови захтеви испуњени само у неким земљама. Посебно, делегације су у више наврата током посета среле притворене имигранте који очигледно нису били у потпуности информисани на језику који разумеју о свом законском положају. У циљу превазилажења ових проблема, притвореним имигрантима треба системски обезбедити документ који објашњава процедуру која је примењива на њих и који их обавештава о њиховим правима. Овај документ би требало да буде доступан на језицима које најчешће говоре они на које се односи и, ако је потребно, треба прибегавати услугама преводиоца.⁶

Од суштинског је значаја да новопридошли нерегуларни мигранти одмах добију информације о правима на језику који разумеју. У том циљу, њима би требало систематски обезбедити документ који ће им објаснити процедуру која се примењује на њих и упознати их са њиховим

⁶ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2015, т. 30. VII Општег извештаја [СРТ/Inf (97) 10], објављеног 1997. год.

правила јасним и једноставним терминима. Овај документ би требало да буде доступан на језицима које они најчешће говоре и, ако је потребно, треба прибегавати услугама преводиоца.⁷

5.2. Побољшање исхране

Имајући у виду да је утврђено да је исхрана која се даје странцима, који се налазе у транзитној зони Аеродрома и којима је одбијен улазак у Републику Србију, једнолична и недовољна за одржавање снаге и здравља, што нарочито важи у случају када лице се лице налази у транзитној зони дужи временски период, а да се уз то може догодити и да исхрана није у складу са верским уверењима неких странаца, НПМ сматра да ју је потребно побољшати.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова и Аеродром „Никола Тесла“ предузеће мере како би се побољшала исхрана странаца којима је одбијен улазак у Републику Србију, а који се налазе у транзитној зони Аеродрома дуже од 24 сата. Потребно је да исхрана буде у количини подобној да одржи њихово здравље и снагу, да се састоји од макар једног куваног оброка дневно и да по потреби буде прилагођена њиховим верским уверењима и специфичним здравственим потребама.

5.3. Доступност информација и контаката релевантних организација

Како је уочено да у просторији не постоје брошуре са информацијама о правима и процедурама за остваривање тих права нити о могућности контакта релевантних домаћих и међународних организација које мигрантима пружају помоћ у остваривању њихових права, НПМ сматра да је, у циљу омогућавања странцима да добију правну помоћ, потребно информисати их о организацијама које ће им ту помоћ пружити. За остваривање права на правну помоћ није довољно то што је лицима у просторији омогућено да задрже мобилне телефоне и да слободно телефонирају, већ је потребно и пружити им релевантне информације.

ПРЕПОРУКА

Станица граничне полиције Београд на Аеродрому „Никола Тесла“ ће на видном месту у просторији у коју се смештају лица којима је одбијен улазак у Републику Србију истаћи информације о њиховим правима и процедурама за остваривање тих права, као и о могућности контакта релевантних домаћих и међународних организација које мигрантима пружају помоћ у остваривању њихових права.

РАЗЛОЗИ

Нерегуларним мигрантима лишеним слободе би требало омогућити да континуирано могу да консултују адвоката или лекара и да имају посете представника НВО, чланова породице или других лица по њиховом избору, као и да имају телефонски контакт са њима.⁸

⁷ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења, т. 84. XIX Општег извештаја [CPT/Inf (2009) 27], објављеног 2007. год.

⁸ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења, т. 87. XIX Општег извештаја